

«La llum de l'alba al peu de l'ara el troba / --- / regalant-se ab l'aroma de cristians consells / --- / —Per Déu batalla —l'ermità li crida—, / estima son *honor* més que ta vida, / com ploma ta arma escriga pertot la santa lley», Verdager (*Can. 1, 7b*). «Pugui jo caure incanviat / tot fent *honor*, per via dreturera, / amb ulls humits i cor enamorat, / a un esquinçall, en altre temps bandera!», 1965, els últims —i grandiosos— versos d'un gran poeta (Josep Carner, *O. C.*, p. 803), amb els quals no gosaria comparar més que el vers final de l'epopeia divina: «L'amor che move il Sole e l'altre stelle».

En la conservació d'aquest mot el català ha anat acompanyat de totes les llengües romàniques (llevat el romanès), i amb tractament més o menys popular si no del tot hereditari; en algunes hi ha senyals poc o molt erudits, com el port. *honor* (cf., fins en la toponímia, *Riodonor*, a la frontera del mirandès); en canvi, en el representant en basc, evidentment ja rebut en data de llatí vulgar, hi ha pèrdua de la -N- intervocàlica: *o(b)ore* (i la família euskèrica que hi ha engendrat, per a la qual, Mitxelena, *FonHiVca.*, 83n.2).

Dins aquest quadro voldríem posar l'ús tan innovador i arrelat que ha rebut *honor* a les Illes, on s'ha tornat un títol, anteposat a un nom d'home, en to de consideració més que de reverència. És sobretot de Mallorca, però potser li fou comú amb les altres illes, almenys Eivissa: «uno de los testigos (*l'honor mossèn Johan Bumeu*) expone así la escena de la captura de los reos en la iglesia ---» (recollit en un doc. de 1571 per IMacabich, *Feudalismo*, 29).

Tractament que es dóna als «amos o arrendataris d'una possessió gran» [doc. de Söller, 1447, *AlcM*], sovint aplicat per Mn. Antoni Maria Alcover als seus col·laboradors paguesos manacorins: «*L'honor* Monserrat Truyols», «*L'honor* Guillem Llull de la Plana», «*Honor* Andreu Alcover» (núms. 59, 383, 578, *BDLC* I, 1902, 25, 59, 87). Per les cites de Söller i de 1741, que en dóna *AlcM*, veiem que és masculí (*Lo honor En Francesc*), i això constatem també en un altre dels primers testimonis: «*Honors* senyors: sàpia la saviesa de cadú de vosaltres --- com *lo honor* En Jolià Albertí --- a coneguda dels *honors* jurats de la dita parròquia ---», Lluçmajor, any 1482 (*BSAL* VI, 52b).

Detall (el m.) que ens fa vacillar en el nostre judici: És, doncs, verament una adjectivació de l'abstracte HONOR? O una espècie d'abreujament (com tants del llenguatge cortès, v. gr. *vostè*, fr. *msiö*, it. *sior*, cast. *usía* etc.) d'*honorable senyor*, *honorable jurat* etc. —del cat. *moss(ènyer) En* no queda més que els tres sons inicials en el modern *Mossèn* si en llevem *-En*. Potser ens hi inclinaria el fet que des de tan antic, ja aparegui com a masculí, en els dos testimonis del S. xv. D'altra banda l'adjectivació de *honor* ' propietat alodial' també fóra concebible: no fóra idea desencaminada suposar que a l'«amo» d'una «possessió» se li vagi posar el mot equivalent de *possessió* a manera de pre-nom, com si s'hagués dit «El possessió Montserrat Truyols» = «l'amo de possessió M. T.». En tot cas, que *honor* ' propietat rústica' tingué arrels a Ma-

llorca, ho veiem pel topònim *Honor*, nom propi d'una vella alqueria de Bunyola.

DERIV.: *Honorar* i *honrar*, del ll. HONORARE id. L'evolució fonètica normal conduïa a conservar la o interna, en la major part de les formes dels presents, i a sincopar-la en les dels altres temps: *honóra* però *honràr*, *honràm* etc.: «un bell morir tota una vida *honóra*», «Déu creador, / únic senyor, / omnipotent, / --- / qual sol adore, / quant puc *honóre* / e reve- rixc, / tem, obehixc / ---», JRoig. Però aviat s'unificà, per la força de l'analogia, el radical del verb, generalment en el sentit d'estendre a tot ell les formes sincopades: *ell hónra* i anàlegs; algunes vegades a favor del radical *honor*: «adoncs se levà Santa Maria e anàsse-n a Elisabet, on --- Sen Johan s'alegrà en lo ventre d'ela --- alegràn --- *onoràn* son criator» (var. ms. *enoràn*), *VidesR*, 83r1; més tard, la variant no sincopada s'ha conservat en proporció minoritària, i afavorida, en la llengua més cultivada, per la influència del contacte, més mantingut allí, amb *honor*; d'on, un matís més noble i emfàtic en la forma *honorar*.

En el cas de síncope el tractament podia ser *ndr* o *nr*, segons els dialectes i segons els tons de llenguatge. I així, al principi, es troba bastant la variant *hondrar*, forma que apareix en Desclot (*NCl*, II, 25.11; III, 35.25, 36.18; IV, 42.13, junt amb *hondrament*) i en Llull: «car vós, sènyer rey, nodrits vostros fills a *hondrar* Déu, sots digne que hom vos faça *honor*» (*Merav.*, *NCl*, II, 8): on la *figura etymologica* ja ens mostra vívidament com s'hi mantenia bé el contacte amb *honor*; i aquest era inevitable que reforçés molt la variant *honnr*-i contrarestés la de *-ndr*-, que aviat desaparegué: llevat d'algun cas escadusser del substantiu *hondra* (Mallorca 1559, *DAG*; Segarra 1562, *AlcM*), en el mateix Llull predomina aquella, p. ex. *DoctrPu.* (Gili, p. 59), i hi iguala el radical de les formes flexives rizotòniques al de la majoria del verb.

Fixat, doncs, aquest, com *honnr*:- és *honren* tant en subjuntiu (*Merav.*, *NCl*, III, 8) com en indicatiu: «Jhesu-Xrist, per lo qual cuyden ésser *honnrats* per tots temps en la glòria de son Pare, qui tant ama son *honnrament*, e tots aquells qui-l *honren* en aquest món» (ib. I, 122); com a títol ja s'usava a mj. S. XIII: «al amad e al *onrad* sen<y>or En P. de V. --- bispe d'Urgel» (1230-50, PPujol, *DocVgUrg.*, 11.1); i també, com a verb principal, «vul --- que-l *honretz* en ço que puxats, e tingatz totz los canonges en pau --- que sapiatz que nós vos *honrarem* d'aquestz, si Déus ho vol» (ib., c. 1251, 16.50).

OPou ens repeteix i presenta en conjunt el quadro dels mots principals d'aquesta arrel: «*honrrar* y acatar les images dels sants», «*honrra*: honor gloria; *honrrat*: honoratus; ésser *honrrat*: florere honoribus; *cosa de honrra*: honorificus; *honrrar algú*: honorare»; «MORT Y SEPULTURA --- fer les *honrras* de la sepultura --- convidar los amics a les *honrras* de la sepultura o de la remembrança --- fer les *honrras* a son pare com se acostuma: exequias patris prosequi» (*TbPu.*, 166, 300, 243).

Honra, postverbal d'*honrrar*, ja apareix en Jaume I: